

ฐานข้อมูล

ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด
อำเภอร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นคำที่มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์ ซึ่งเรียกว่าปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งมี ผู้ให้คำกวดความของภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะต่าง ๆ กันดังนี้

สามารถ จันทรสุรีย์ (๒๕๓๖) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้านทั้งกว้าง ทั้งลึก ที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินวิถีชีวิตในท้องถิ่นอย่างสมสมัย

กรมวิชาการ (๒๕๓๘) ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า คือความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต วิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายเรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ อาจกล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะใช้ในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา

รัตนะ บัวสนธิ์ (๒๕๓๕) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนทัศน์ของบุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อโลก และสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนทัศน์ดังกล่าวจะมีรากฐานจากคำสอนทางศาสนา คติจารีต ประเพณี ที่ได้รับการถ่ายทอด สืบสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมาปรับปรุงเข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละสมัย ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อความสุขของในส่วนที่เป็นชุมชน และปัจเจกบุคคล

ฉลาดชาย สมิตานนท์ (อ้างอิงถึงในพิสิฐ นาครำไพ, ๒๕๓๗) ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ สติปัญญาอันเกิดจากการเรียนรู้สะสมถ่ายทอดประสบการณ์ที่ยาวนานของผู้คนในท้องถิ่นซึ่งได้ทำหน้าที่ชี้แนะว่าการจะใช้ชีวิตอย่างยั่งยืนและถาวรกับธรรมชาติรอบตัวนั้นทำอย่างไรซึ่งในที่สุด ภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจถูกยกระดับให้หมายถึงอุดมการณ์ของการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย บนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนสรรพสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่มีชีวิต สัตว์ พืช และมนุษย์ด้วยตัวเองตลอดจนสิ่งไม่มีชีวิตรอบข้าง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป.) กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยว่า เป็นองค์ความรู้ความสามารถ และทักษะของคนไทยที่เกิดจากสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรับแต่ง และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับสภาพแวดล้อม และเหมาะสมกับยุคสมัย

ประเวศ วะสี (๒๕๓๖) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์หรือความชัดเจนจากชีวิตและสังคมในท้องถิ่นหนึ่งๆ เพราะฉะนั้นจึงมีความสอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่นมากกว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มาจากข้างนอก ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ มีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน ความเป็นบูรณาการสูงทั้ง

ในเรื่องของกาย ใจ สังคม และสิ่งแวดล้อมและเชื่อมโยงไปสู่มาตรฐานที่ดีที่สูงส่ง อีกทั้งยังเน้นความสำคัญ
ของจริยธรรมมากกว่าว่าวัตถุธรรม เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความสำคัญแก่ประสบการณ์ จึงมีความเคารพผู้
อาวุโส ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า

จากความหมายดังกล่าว อาจสรุปว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงองค์ความรู้ หรือสิ่งที่สั่งสมกันมาตั้งแต่
อดีต ซึ่งเป็นประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งได้ผ่านการคิดค้นและปรับปรุง เปลี่ยนแปลง
จนได้แนวทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพสังคม เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป ถือเป็นแบบอย่างใน
การดำรงชีวิตที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน
๒. เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง อันจะนำไปสู่
การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญานั้นๆ ต่อไป

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดค้นขึ้น แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนา
แก้ปัญหา เป็นทั้งสติปัญญาและองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ดังนั้น จึงมีความครอบคลุมเนื้อหาสาระและ
แนวทางดำเนินชีวิตในวงกว้าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบไปด้วยองค์ความรู้ในหลายวิชา ดังที่ สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑) ได้จำแนกไว้รวม ๑๐ สาขา คือ

๑. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะ และเทคนิคด้าน
การเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์
ต่างๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหา การเกษตรเป็นต้น

๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้
เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่าง
ปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมอันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้
ตลอดทั้งการผลิตและการจัดจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่ม
โรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

๓. สาขาการแพทย์ไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนใน
ชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

๔. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งอนุรักษ์ การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในด้านบริหารจัดการด้านการสะสมและบริการ
กองทุนและธุรกิจในชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

๖. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้
เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม

๗. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม
ประติมากรรม วรรณกรรม หัตถศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

๘. สาขาจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานด้านต่างๆ ทั้งขององค์กร
ชุมชน องค์กรทางสังคมอื่นๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้านระบบผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน
เป็นต้น กรณีของการจัดการศึกษาเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขาการจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัด
การศึกษาเรียนรู้ดี หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาและถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิผล

๙. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้ง ภาษาถิ่น
ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๑๐. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทาง
ศาสนาเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและ
สิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ ประเพณี บุญประเพณีข้าว เป็นต้น

ด้านศาสนาและประเพณี

ศาสนสถาน ในพื้นที่ตำบลโคกสะอาด อำเภอร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

ที่	ชื่อศาสนสถาน	ที่อยู่	ชื่อผู้นำศาสนสถาน	หมายเหตุ
๑	มัสยิดอัสฮาบุลอะหดี บำบัดบังปะเต	ม.๑ ต.โคกสะอาด อ.ร้อยเอ็ด จ.ร้อยเอ็ด	1. นายบราตง ชูเวะเลาะ (โต๊ะอิหม่าม) 2. นายอับดุลเลาะ ซานละ (คอเต็บ) 3. นายพริส มะ (บิหลั่น)	
๒	มัสยิดดารุลอียาน บำบัดอรัญญะ	ม.๒ ต.โคกสะอาด อ.ร้อยเอ็ด จ.ร้อยเอ็ด	1. นายลาเต๊ะ เอะตือเร๊ะ (โต๊ะอิหม่าม) 2. นายตุแวตอลเลาะ รังโจะ (คอเต็บ) 3. นายนูเจ็ง สามะ (บิหลั่น)	
๓	มัสยิดกือบบนชีเร๊ะ บำบัดสวนหลู	ม.๓ ต.โคกสะอาด อ.ร้อยเอ็ด จ.ร้อยเอ็ด	1. นายอาหะมะ คาหะแม (โต๊ะอิหม่าม) 2. นายบือราเฮง โมง (คอเต็บ) 3. นายซูลกิฟลี มะเซตือกาปง (บิหลั่น)	
๔	มัสยิดดารุลตักวา บำบัดอรัญญะ	ม.๔ ต.โคกสะอาด อ.ร้อยเอ็ด จ.ร้อยเอ็ด	1. นายอาแซ ขาเร็ง (อิหม่าม) 2. นายฮำตัน ลือแบชะ (คอเต็บ) 3. นายอาหะมะ อุซัง (บิหลั่น)	
๕	มัสยิดดารุลอามาน บำบัดอรัญญะ	ม.๕ ต.โคกสะอาด อ.ร้อยเอ็ด จ.ร้อยเอ็ด	1. นายอาหะมะ ปะตอ (อิหม่าม) 2. นายนูรุดีน หะมะ (คอเต็บ) 3. นายอาลี สะอู (บิหลั่น)	

๖	มัสยิดดารุสลาม บันธรมเจริญ	ม.๖ ต.โคกสะตอ อ.รือเสาะ จ.นราธิวาส	1. นายบูเต็ง ยะโกะ (อิหม่าม) 2. นายฮามะ สาละ (คอเต็บ) 3. นายโยะ ดาแม (บิหลัน)	
๗	มัสยิดดารุละมมาร บ้านธารน้ำทิพย์	ม.๗ ต.โคกสะตอ อ.รือเสาะ จ.นราธิวาส	1. นายมะรุซึ มะเล๊ะ (โต๊ะอิหม่าม) 2. นายฮามะ ตือราแม (คอเต็บ) 3. นายแวอาแซ ดอเลาะ (บิหลัน)	
๘	มัสยิดดารุลอิหม่าม บ้านตะปิงรุโต๊ะ	ม.๘ ต.โคกสะตอ อ.รือเสาะ จ.นราธิวาส	1. นายฮัสมะมะแอ ฮูลูจือกา (โต๊ะอิหม่าม) 2. นายมะนอซี เปาะลี (คอเต็บ) 3. นายมะฟิเยาะ คาโอ๊ะ (บิหลัน)	

สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค)

อุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการเน่าเสียของอาหาร เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมอันเป็น กระบวนการใช้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดจนทั้งการผลิตและการจัดจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

ที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	ความสามารถ	หมายเหตุ
1	นางชาลมา อามิง	31/1 ม.1 ต.โคกสะตอ อ.รือเสาะ จ.นราธิวาส	ด้านเย็บหมวกพอกอกและปักผ้า	
2	นางนุรอาซียะห์ มะเต็ง	27/2 ม.1 ต.โคกสะตอ อ.รือเสาะ จ.นราธิวาส	ด้านปักผ้า	
3	นายกอรี โตะเปะระ	51 ม.2 ต.โคกสะตอ อ.รือเสาะ จ.นราธิวาส	ด้านแกะสลักลายไม้	
4	นายสะอารี อาปู	68/2 ม.2 ต.โคกสะตอ อ.รือเสาะ จ.นราธิวาส	ด้านกรงนก	
5	นายหมะมัด สุลหลง	7 ม.4 ต.โคกสะตอ อ.รือเสาะ จ.นราธิวาส	ด้านแกะสลักไม้	
6	นายมาสม แวกาจิ	8/1 ม.3 ต.โคกสะตอ อ.รือเสาะ จ.นราธิวาส	ด้านเย็บพื้นนอนปิกนิก	
7	นายสะแลแม หะยือราแม	111 ม.8 ต.โคกสะตอ อ.รือเสาะ จ.นราธิวาส	ด้านการทอผ้า	

สาขาศิลปกรรม

ศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรมทัศนศิลป์ เป็นต้น

ที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	ความสามารถ	หมายเหตุ
1	นายการี มะ	7/2 ม.1 ต.โคกสะตอ อ.รือเสาะ จ.นราธิวาส	ด้านตีกลอง	

สภาการแพทย์แผนไทย

การแพทย์ไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัย

ที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	ความสามารถ	หมายเหตุ
1	นางสีตมัย อานู	23/1 ม.3 ต.โคกสะอาด อ.เรือเสาะ จ.นราธิวาส	ด้านหมอตำแย	
2	นางแสมะ แวหะมะ	4/2 ม.7 ต.โคกสะอาด อ.เรือเสาะ จ.นราธิวาส	ด้านหมอตำแย	
3	นางอึ้งเจ้า เจ๊ะดอเลาะ	5 ม.6 ต.โคกสะอาด อ.เรือเสาะ จ.นราธิวาส	ด้านหมอตำแย	
4	นางเยาะ วามะ	63 ม.5 ต.โคกสะอาด อ.เรือเสาะ จ.นราธิวาส	ด้านหมอตำแย	
5	นางคอรอเปาะ มะเจ็ง	21/3 ม.3 ต.โคกสะอาด อ.เรือเสาะ จ.นราธิวาส	ด้านหมอตำแย	
6	นางลีมีาะ ตูแวสุหลง	6/8 ม.2 ต.โคกสะอาด อ.เรือเสาะ จ.นราธิวาส	ด้านหมอตำแย	
7	นายอับดุลเลาะ อับดุลฮามิ	35/6 ม.6 ต.โคกสะอาด อ.เรือเสาะ จ.นราธิวาส	ด้านกระดูก	
8	นายรอบี อานู	ต.โคกสะอาด อ.เรือเสาะ จ.นราธิวาส	ด้านหมอควาญช้าง	

สภาการกองทุนและธุรกิจชุมชน

กองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการด้านบริหารจัดการการสะสมและบริการกองทุนและ ธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

ที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	ความสามารถ	หมายเหตุ
1	นางมาสม แวกาจิ	8/1 ม. ต.โคกสะอาด อ.เรือเสาะ จ.นราธิวาส	กองทุนออมทรัพย์	